

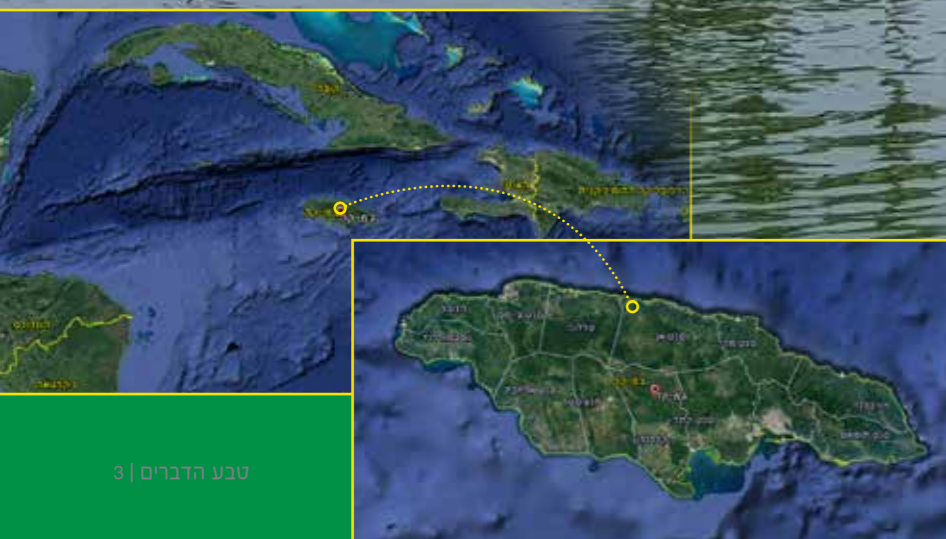
ג'מייקה באריזה משפחתית

בוב מארלי, רגאיי, גאנג'ה, קאריביים, חופים בטורקיז, ראסטפאריין, דרדלוקס (או ראסטות אם תרצו) - כל אלה הם מונחי יסוד למבקרים בג'מייקה, מדינת אי קסומה שמבטיחה חוויית טיול מטריפה. כתבה זו מציגה למעשה מסלול טיול פוטנציאלי וחווייתי מפונן למשפחות.

כתב: עמרי גלפרין

צילמו: עמרי גלפרין ואורית גלפרין

2

היתה להתעשר על ידי השתלטות על מקורות טבע ואיתור זהב, אך לצערם הם התאכזבו מהמצאים הדלים ולבסוף הותירו במקום הרס רב. 150 שנה לאחר מכן פלשו האנגלים לחופי האי.

עם השנים הובלו עבדים מאפריקה אל האי. עיסוקם העיקרי היה בתחום החקלאות והמטעים. לא פעם היו ניסיונות התקוממות מצד אותם העבדים, ואירוע בולט אחד היה בדצמבר 1831, כשאחד מהם, סמואל שהארפ, שהיה גם מטיף דתי, קרא לחבריו שלא לקצור את תבואת קנה הסוכר, דבר שיגרום נזק כלכלי אדיר לאדונים הלבנים והמנצלים. בעקבות קריאתו התרחש מרד שגרר אחריו מרחץ דמים באי. גם שהארפ בעצמו הוצא להורג, ובטרם מותו הצהיר: "אני מעדיף למות צעיר תחת הגרדום מאשר לחיות תחת העבדות". בשנות ה-30 של המאה ה-20 החלה התקוממות פוליטית נוספת, שהובילה לבסוף את ג'מייקה בשנת 1962 לעצמאות ולשחרור מאנגליה. בשנת 1975 הוכרז סמואל שהארפ כגיבור הלאומי של האי. כיום יותר מ-90 אחוז מאזרחי האי הם ממוצא אפריקאי.

שנות העבדות יצרו מעין ניב של אנגלית. כשרצו העבדים להעביר מסרים זה לזה או לצחוק על אדוניהם הלבנים מאחורי גבם, הם החלו לשבש מילים באנגלית ולשלבן עם מילים מארצות אפריקאיות. השפה שנוצרה קרויה פטואה, והיא כמובן מדוברת במקום גם היום, יחד עם אנגלית, ולעיתים בערבוב.

3

1. רפסודת במבוק בלגונה הכחולה. טיולים על רפסודה הבנויה במבוק מקומי נערכים בכמה מקומות בג'מייקה, וזו חוויה מהנה במיוחד.
2. מוזיאון התרבות שבמונטגו ביי, שניצב באמצע רחוב סואן ובצמוד לשוק. ביקור בו הוא הזדמנות מצוינת לקבל מידע על ההיסטוריה הג'מייקנית, וכן על תנועת הראסטפאריין.
3. מוזיקה זה שם המשחק בג'מייקה. בכל מקום תפגשו נגנים או תשמעו מוזיקה רועשת הבוקעת ממערכת סאונד גדולות המוצבות ברחובות.

כן, בוב מארלי הוא הדמות שמובילה ככל הנראה כל מסע בג'מייקה. ברגע שהפעלנו את הרדיו המקומי ברכב ששכרנו כשיצאנו מנמל התעופה שבעיר התיירותית מונטגו ביי (Montego Bay), בקעו ממנו צלילי השיר הידוע והאהוב "Could you be loved and be loved". איזה כיף, אנחנו בג'מייקה, אבל על א-מ-ת! לאורך כל הנסיעה חלפנו על פני שדרת חנויות המוכרות מזכרות לתיירים. על רבות מהמזכרות מודפס דיוקנו של המנהיג המוזיקלי-רוחני הבלתי מעורער, שאליו עוד אשוב בהמשך.

ג'מייקה היא אחד המרכזים התוססים בכל הקשור לעישון ומכירת מריחואנה. רבים מרחובותיה רוויים עשן עם הריח האופייני לצמח הפופולרי. כשהולכים בשוקים מציעים לעוברים ושבים, בייחוד לברים, "מיסטר, דיו יו וואנט גאנ'ה?" אך סירוב יתקבל מייד, והרוכלים יעברו ללקוח הפוטנציאלי הבא הקרב לקראתם. ייתכן שנושא המריחואנה הוא גם הסיבה לכך שלא רבים יוצאים לטיול בג'מייקה במסגרת משפחתית, כפי שאנחנו בחרנו לעשות, אשתי, אני ושני ילדינו, בני 12 ותשע. חבל לפסול נסיעה ליעד המרהיב רק בגלל הסיבה הזאת, שכן זה חלק מהתרבות וההוויה הג'מייקנית, וממש אין צורך להתנסות אם לא רוצים. אפשר גם להימנע כמעט לחלוטין ממפגש עם רוכלי המריחואנה, כל עוד מדירים רגליים משוקי המדינה, אם כי ג'מייקה בלי שוק מקומי היא פספוס די גדול.

היסטוריה בקצרה

ג'מייקה היא מדינת אי בקריביים, השוכנת כ-150 ק"מ מדרום לקובה. התושבים הראשונים של ג'מייקה הם צאצאים לשבט הטאינו האינדיאני. אלה כינו את האי בשם Xaymaca, שמשמעותו "ארץ העץ והמים". התיישבותם של בני הטאינו במקום החלה בסביבות שנת 4000 לפנה"ס. הם התגלו ככל הנראה במאה ה-15, כשכריסטופר קולומבוס עבר במקום במסעותיו, אם כי בעניין זה דעות ההיסטוריונים חלוקות. כמה שנים לאחר ביקורו של קולומבוס, בשנת 1509, הוקמה במקום קולוניה ספרדית. מטרתם של הספרדים

1

נצא לטייל

בג'מייקה שפע של אתרי תיירות, מרביתם טובלים בהמון מים – אגמים, נהרות, מפלים, חופי האוקיינוס ובריכות שחייה. כמעט כל אתרקציה כאן מרעננת ודורשת בגד ים.

את תחילת הטיול בחרנו לבלות בעיר מונטגו ביי, שנמצאת בחלק הצפון-מערבי של האי ובה נמל תעופה ביץ-לאומי. זו אחת הערים הגדולות בג'מייקה, חלקה תוסס מאנשים ושווקים וחלקה האחר סולידי, כאילו מנסה לייצר ניחוח מערבי, אך לא בהצלחה יתרה. בצידי הכבישים, כמעט בכל מקום בעיר, נראים דוכנים קטנים למכר פירות מגוונים ונפלאים, כמו מנגו, אננס, אבטיח, קנה סוכר, פאפיה וכמובן בננה וקוקוס. פירות אחרים מעוררים סקרנות – הספטיה, גנאפ, ג'אק פרוט, בראד פרוט, ועוד פירות שונים ודי משונים אך בהחלט שווים טעימה.

במונטגו ביי, שבמחוז סנט ג'יימס, מתגוררים יותר מ-100,000 תושבים מתוך אוכלוסייה של כ-2.5 מיליון על האי כולו. אזור המגורים המומלץ לתיירים הוא בסביבת רחוב Gloucester Ave, שכן האזור נושק לאוקיינוס ובסביבתו תכונה ערה של התרחשויות. כשמדברים על התרחשויות בג'מייקה הכוונה היא הרבה פעמים למוזיקה. ברחובות שומעים התושבים מוזיקה רועשת וקצבית שיוצאת מרמקולים ענקיים המונחים זה על זה, ולידם נראים אנשים מזיזים את הגוף בתנועות קצובות מבלי שהם משקיעים מאמץ רב – אלה הם ממש רקדנים אוטומטיים, קצת ווליום והקצב בתוכם.

ממול לבית המלון שלנו נמצא אחד החופים המוכרים בג'מייקה, Doctor's cave beach. עד לפני כמה עשרות שנים היה החוף מוקד משיכה לתיירים ולמקומיים שסבלו מבעיות רפואיות. הייתה שם מערה שאליה היו באים למשך כמה שעות כדי להחלים. סיפורי החלמה ונפלאות רבים מיוחסים למקום, אבל בסופו של דבר בית ההבראה הטבעי הזה קרס אל מול כוחות הטבע. היום נהנים המבלים במקום מרצועת חוף ים חולית ולבנה, עם עצי קוקוס לצד מים טורקיזיים מהפנטים. כמה צעדים מהחוף של Doctor's cave beach מגיעים אל Margaritaville, שזו חלקת חוף נוספת שלצידה, בתוך המים, מתקנים מתנפחים. אם מדובר בטיול משפחתי עם ילדים אז ההנאה כאן מושלמת. ודרך אגב, אם תצאו מהחוף הזה ותחצו את הכביש תופתעו לגלות מסעדה של חב"ד שבה מוכרים מאכלים מזרח תיכוניים ידועים, כמו פלאפל וחמוס. באופן לא מתוכנן פגשנו את הרב המקומי של חב"ד במונטגו ביי, יעקב רסקין, ואת רעייתו הרבנית מושקה, אנשים מקסימים וחמים שאפילו הזמינו אותנו לביתם לארוחת שישי, וכך מצאנו את עצמנו כבר בתחילתו של הטיול בג'מייקה נהנים מערב שבת נעים ומיוחד בקריביים.

במונטגו ביי שוק עצום שמורכב למעשה מכמה שווקים הצמודים זה לזה. החלק התיירותי יותר בשווקים הוא ה-Crafts Market, שבו כמה עשרות דוכני עץ שבהם יושבים רוכלים ומוכרים מוצרי אומנות ומזכרות. תתכוננו שיעוטו עליכם ויבקשו שתבואו לראות את הסחורה המוצעת, אך ניתן פשוט לסרב או לחלופין להתמקח על המחיר המופקע. השוק המעניין יותר הוא דווקא זה המקומי

1. זוג אוהבים ג'מייקנים לאחר השתכשכות במפלי ריץ'. רבים עורכים שם מבחני אומץ וקופצים מגובה של כמה מטרים אל תוך הבריכה הטבעית הגדולה שבמקום.
2. ראסטאמן טיפסי עם סיגריית גאנג'ה (מריחואנה) בפיו. לא אחת פוגשים בדמויות הצבעוניות הללו. מדובר בדרך כלל באנשים נעימים ומסבירי פנים – ויש הנוטים להגדירם כרגועים במיוחד...
3. בית בבנייה עצמית משאריות עצים וחפצים, בעיירה בלאק ריבר.

והאותנטי הצמוד לו, שבו מוכרים מזון, לבוש ועוד שלל מוצרים. זו גם הזדמנות לטעום מאכלים מקומיים וכן פירות, קינוחים או מאפה חם וטעים הממולא במגוון אפשרויות, ששמו פאתי (Patty). מנת מזון נוספת שתחזור על עצמה לאורך כל הטיול בג'מייקה היא הג'רק צ'יקן (Jerk Chicken), עוף מתובל ופיקנטי שמכינים על הגריל. תפגשו אותו בשווקים, בכל פינת רחוב או במסעדות המגישות אותו לצד אורז מעורבב עם שעועית, יחד עם אצבעות בצק מטוגנות שנקראות "פסטיבל", מעין סופגניות טעימות ופריכות.

במקום לא צפוי, באמצע השוק הרועש של מונטגו ביי, מתגלה מוזיאון התרבות של העיר ובו כמה אגפים מעניינים (Montego Bay Cultural Centre). מטרת המוזיאון מצד אחד היא לשמור על מוצגים אומנותיים של אומנים מקומיים, ומצד שני לספר את סיפורה ההיסטורי של העיר ושל ג'מייקה כולה. באגף ההיסטורי ניתן באמצעות מוצגים אותנטיים לעבור על פני התפתחות התרבות המקומית מאז התיישבותם של בני שבט הטאינו, דרך הגעתו של כריסטופר קולומבוס, שליטת הספרדים במקום, האנגלים, ותקופת העבדות והשחרור, ואף לקבל הסבר על ההתפתחות החקלאית המקומית וחשיבותה. אגף אחר במוזיאון מספק הצצה לאומנות המקומית, בייחוד לפסלי ברונזה ועץ. מקום של כבוד במוזיאון ניתן לתרבות הראסטפאריין (Rastafarian), שבה אוהבים בסך הכול כשניים עד חמישה אחוזים מכלל התושבים המקומיים, אבל לה משמעות תרבותית עמוקה. ייתכן שמרחוק, בדמיונם של החושבים על ג'מייקה, כמעט כל התושבים הולכים במסלולם של אנשי הראסטות עם השערות הארוכות והמלופפות, אך לא כך הדבר.

1. משחק השולחן הפופולרי בג'מייקה הוא ככל הנראה הדומינו. במפגש עם אוכלוסייה מקומית, באמצע רחוב צדדי בעיירה בלאק ריבר, זכינו לשחק איתם ולהנות במשך כמה שעות. **2.** הבלאק ריבר, הזורם בעיירה העונה לאותו שם, הוא אחד המקומות היפים במסע לג'מייקה. השיט בנהר מספק מפגש עם ציפורים, צמחייה עבותה ואפילו תנינים. **3.** כ-500 תנינים חיים לאורכו של הבלאק ריבר. לפעמים אחדים מהם בורחים אל העיר, וכשהם נתפסים הם מועברים למקלט לתקופה של כמה חודשים, שם יש למבקרים אפשרות להכיר מקרוב את החיות הטורפות האלה.

RASTAMAN

תנועת הראסטפאריין היא למעשה קבוצה דתית-תרבותית-מהפכנית, שהחלה להתגבש בתחילת שנות ה-30 של המאה ה-20. היא מושפעת מנביאי התנ"ך ומדמותו של קיסר אתיופיה לשעבר היילה סלאסי. אנשיה מאמינים בחופש האדם ובשחרור מעבדות. במשך כל השנים מאז כינונה התבוננו המאמינים בה אל עבר דמותו של סלאסי כאל דמות מופת, שהחזירה את הכבוד לאדם השחור. הצלחותיו כמנהיג שחור יצרו רגשי הזדהות עד לכדי כך שאנשי התנועה הכריזו עליו כעל האל עצמו או לפחות המשיח עלי אדמות, או בשפתם "האור של העולם". גם מקור השם ראסטפארי נגזר משמו של היילה סלאסי, שלפני הכתרתו לקיסר אתיופיה נקרא ראס טפרי מקונן. במהלך חייו לא הסכים סלאסי לקבל את עמדתם של המאמינים בו, אך הם בשלהם, אף פיתחו רגשות עזים לאתיופיה ולצבעי דגלה, והם חולמים לעלות לרגל לאתיופיה. כחלק מאמונתם צמח הקנאביס הוא קדוש והעישון שלו הוא לצורך התקרבות לאלוהים ולמרפא. וכדרך אגב, אנשי הראסטפאריין הם היחידים בג'מייקה שעל פי חוק מותר להם לגדל ולצרוך את צמח הקנאביס כחלק מאמונתם. בוב מארלי הוא ללא ספק השגריר הטוב ביותר והידוע של תנועת הראסטפאריין, שהתפשטה בכל רחבי העולם ואספה כמה מיליוני מאמינים, שמבחינתם מארלי הוא לא אלא נביא בשר ודם עלי אדמות.

המאמינים בתורת הראסטפאריין מתגוררים בדרך כלל בכפרים מבודדים משלהם. כדי להתוודע אל אורחות חייהם במהלך ביקור בג'מייקה, הוקם כפר תיירותי במרחק של כרבע שעה ממונטגו ביי - Rasta Village Indigenous Rastafarai, ובו אפשר אפילו לשהות במשך כמה ימים. אומנם מדובר בביקור תיירותי בתשלום, שכולל גם תצוגת רכישות אפשריות, אך הוא בהחלט מאפשר הצצה מעניינת לאנשים הללו ולאורחות חייהם. בתחילת הביקור מקבלים המבקרים כמה פירות חתוכים וטריים ומתכבדים במי קוקוס מתקתקים, אך הדבר המעניין ביותר הוא קיומה של שיחה יזומה

ומרתקת עם אחד מאנשי הכפר, שיספר על החיים ויותר כמובן מקום לשאלות. בתום השיחה מגיעים תושבים נוספים מהכפר, ומקיימים מופע של נגינה בכלי הקשה אותנטיים ושירה. כמו כן, יש בכפר אומן היוצר כלי הקשה, סבונאית שמייצרת סבונים מחומרים מהטבע, אומן אחר שעיקר יצירתו מחומרים מקומיים ועוד. כדאי בהחלט לבקר במקום, ומומלץ להצטייד בנעליים עמידות למים, שכן בדרך אל הכפר ממגרש החניה חוצים נחל סלעי רדוד.

מתברר שדומינו זה לא רק מזל

מרבית המבקרים בג'מייקה ממשיכים את הטיל מסביבת מונטגו ביי לעיר תיירותית מאוד ששמה נגריל (Negril), אך במסגרת השבועיים שהקצבנו לעצמנו החלטנו לפסוח עליה לטובת חוויות מקומיות אחרות. החלטנו להגיע לצידו השני של האי, אל האזור הדרום-מערבי. בנסיעה של כשלוש שעות עוברים בדרך קסומה, בינות לצמחייה עבותה ונופים מרהיבי עין. הבעיה היחידה הייתה הכביש המשובש שכמעט כל כולו רצוף חורים ומהמורות, אבל ניתן בהחלט להתגבר עליו בנסיעה איטית, רצוי בשעות האור.

היעד שלנו היה העיר בלאק ריבר (Black River) שבמחוז סנט אליזבת (Saint Elizabeth), שם נמצא קצהו הדרומי של נהר באותו השם של העיר, הנמתח לאורך כ-55 ק"מ. שמו של הנהר נגזר מצבעו השחור העמוק שנוצר מאצות וצמחייה הגדלה בתחתיתו. בסביבת הנהר עצים רבים וכן שיחי מנגרוב. כמו כן, יותר מ-100 מינים של ציפורים התיישבו בסביבתו, ומדי פעם הן נראות מנסות לתפוס דגים במים או פשוט נוחותות על ענפי העצים. אבל הדבר המפתיע ביותר הוא דווקא הימצאותם של כ-500 תנינים אמריקאיים בנהר (Crocodylus Acutus).

במקום מוצעים טיולים מודרכים בסירה בנהר. היופי הטבעי, השמיים הכחולים, הירוק של הצמחייה העבותה והשחור של המים - כל אלה יוצרים תמונת נוף מרהיבה. לשום מבקר לא מובטח לצפות בתנינים,

3

3. בלאק קוש, אחד המתופפים המובילים בג'מייקה וסולן להקת הרגאיי הג'מייקנית "The Uprising Roots Band". קוש מנגן בין השאר עם חלק מהאחים מארלי, ולשמחתי העניק לי כיתת אומן אישית ובלתי נשכחת. ג'מייקה היא גן עדן לחובבי מוזיקה, ובייחוד מסצנת הרגאיי, הסקה והדאב. מוזיקאים מישראל בהחלט יכולים לנסות וליזום מפגש עם מוזיקאים ויוצרים ג'מייקנים מקומיים, שבדרך כלל הם גם חובבי ישראל ומפגש איתנו מעניין אותם לא פחות.

4. צילום בחצר המוזיאון של בוב מארלי, בעיר הבירה קינגסטון. מארלי הוא המלך הבלתי מעורר של ג'מייקה. בכל רחוב תראו תמונות ומזכרות עם דמותו, שריו מתגנבים בכל מקום, והוא שהביא לתודעת העולם את הרגאיי, את תנועת הראסטפאריין, ובכלל את ג'מייקה.

4

והשווינו מסלולים, הבנו מייד שמהו בעיר הזאת מצד אחד דוחה תיירים שביקרו בה ורק רצו לברוח ממנה, ומצד שני העיר מושכת אליה מבקרים, בייחוד מוזיקאים, שעניינם טיול שמשלב התנסויות מוזיקליות עם נגנים ומוזיקאים מקומיים בתחומי הרגאיי, ההיפ-הופ, הדאב והסקה. אני, בהיותי מתופף, לקחתי שיעורים פרטיים אצל אחד המתופפים המובילים בג'מייקה ובסצנת הרגאיי הבין-לאומית, המוזיקאי בלאק קוש, שהסכים לארח אותי בביתו לחוויה מוזיקלית שלעולם לא אשכח.

קינגסטון נוסדה בשנת 1692 כמקום מקלט לניצולי רעידת אדמה מהעיר הסמוכה פורט רויאל. עם השנים התפתחה העיר ונהייתה למרכז המסחר והתעשייה של ג'מייקה, וזאת למרות מכות רבות שספגה בהיסטוריה שלה מאז היווסדה, כמו רעידות אדמה קשות, הוריקנים, מכת יתושים שהובילה למגפות והפילה חללים רבים לפני עשרות שנים, ושרפות שהשמידו אזורים שלמים מהעיר.

התחלנו את הביקור בקינגסטון ב-Coronation Market, השוק העצום של העיר. בשוק מוכרים בעיקר ירקות, פירות ובגדים. התחושה פחות מסבירת פנים ביחס לשוק של מונטגו ביי, כך שלאחר ביקור מהיר יחסית החלטנו לחזור לבית המלון. בדרך נכנסנו בטעות עם הרכב לשכונה, שבכניסה אליה ניצבו כשישה חיילים, וכשהתקדמנו ראינו בכל כמה מטרים שוטר או חייל ניצבים עם רובה טעון, קסדה על הראש ואפוד מגן, והבנו שמהו חריג מתרחש סביבנו. התברר שנכנסנו לתוך גטו מקומי (כן, כך הם קוראים לזה גם היום) הצמוד לשוק, שלקראת ערב מוכרז בו עוצר. מייד הסתובבנו ושבנו על עקבותינו מעט מבוועתים. המראות שראינו ברגעים המעטים ששהינו בתוך הגטו כאילו נלקחו מתוך סרט: איש בלבוש משונה עמד באמצע הרחוב כשהוא צורח במלוא גרונו ומטיף לאהבת ישו, אחר מטייל וצורח מילים לא מובנות, אחדים מתקהלים כשהם לבושים בגדים צעקניים ועל צוואריהם שרשרות כבדות ואת אצבעותיהם חונקות טבעות ענקיות, ועוד טיפוסיים שונים ומשונים, שחלקם באמת נראים די מבהילים. לאחר שהגענו בבטחה לבית המלון ניסיתי להבין יותר לעומק להיכן בדיוק נכנסנו בטעות, והתברר לי שבג'מייקה עדיין קיימת בעיה קשה של אלימות ומקרי רצח, בייחוד של אנשי הגטו בינם לבין עצמם. הריבים הללו נסובים לרוב על

שכן הם חופשיים ויכולים להגיע לכל חלקי הנהר, ואילו השיט נמשך כשעה והוא מתקיים רק לאורך קילומטרים אחדים. אנחנו פגשנו שני תנינים שהתקרבו למרחק סנטימטרים מהסירה, אך אם לא פוגשים תנינים בנהר לכל הפחות ניתן לראות כמה מהם בחווה עצמה, שממנה יוצא השיט. התנינים הכלואים בחווה נמצאו באזורים מרוחקים מהנהר ובקרבה לעיר. הם נכלאים למשך כמה חודשים בחווה, ואחר כך משחררים אותם בחזרה אל הנהר.

העיר בלאק ריבר עצמה די משעממת. אין הרבה מה לעשות בה מלבד שוק ירקות ופירות קטן ושיט על הנהר המקסים. אנחנו שריינו לעצמנו מראש שני לילות במלון דרכים מקומי, וחפשנו דרכים מעניינות לנצל את הזמן. יצאנו לטייל בעיר בשעות אחר הצהריים, בשכונה קטנה וצדדית. עשרות ילדים ומבוגרים התגודדו ברחוב מחוץ לבתיהם, ומתוך סקרנות התקרבו לראות מה הם עושים. מייד גילינו שהם העמידו שולחן בצידי הכביש ועליו הם משחקים דומינו. מתברר שזה משחק פופולרי מאוד בג'מייקה. חלק מהנוכחים הם שכנים וכן משפחה מורחבת, ומרכז חיהם בשעות אחר הצהריים הוא מחוץ לבית, שכן לא לרבים בג'מייקה יש מזגנים, ובחום הרבה יותר נעים לשהות בחוץ וליהנות מהרוחות הקלילות שמנשבות. כלאחר כבוד החזמנו לשחק איתם דומינו, וזו הייתה בהחלט חוויה מופלאה, ששילבה מפגש אנושי ובלתי אמצעי עם תושבי המקום. די מהר הבנו שדומינו הוא משחק שדורש הרבה יותר ממזל, ושהג'מייקנים משחקים אותו באופן מבריק. לאחר כמה מהלכים הם מבינים אילו מספרים אוחזים השחקנים שעימם הם מתמודדים, והופכים את המשחק לטקטי ומעניין. כמוכן גמלנו להם במשחק משלנו. ריכזנו את מרבית ילדי השכונה ואת ילדינו שלנו, ויצרנו אליפות של ממש במשחק "שלושה מקלות". עשרות תושבים התקהלו מסביב, צוחו, עודדו ומחאו כפיים. אז אם תגיעו פעם לעיר בלאק ריבר ותראו את התושבים משחקים "שלושה מקלות" – אל תשכחו בזכות מי...

One Love

מבלאק ריבר המשכנו לנסוע כשעתיים עד לעיר הבירה של ג'מייקה – קינגסטון (Kingston). קינגסטון היא עיר עמוסה ורועשת עם קרוב ל-700,000 תושבים. כששוחחנו עם טיילים שונים, בטרם הגענו אליה,

- 1.** חוות הווילות Goblin Hill - מדשאות עצומות, עצים, גן מרהיב עין של חופי הלגונה הכחולה וסביבתה. ללא ספק זה האזור היפה והמומלץ ביותר מבחינתו לטיול בג'מייקה.
- 2.** שתי ילדות בנות תשע. וין וילדה ג'מייקנית חמודה במספרה מקומית במונטגו ביי, לאחר שקלעו לראשה של וין צמות קטנות.

2

1

2

המקום היפה ביותר בטיוול שלנו

לאחר כמה ימים באווירה אורבנית בעיר הבירה, המשכנו להקיף את האי בנסיעה של כשלוש שעות לכיוון מחוז פורט אנטוניו (Port Antonio), שנמצא בקצה הצפון-מזרחי של האי. באמצע הדרך עצרנו במפלי ריץ' (Reach falls). המפלים הללו מורכבים מ-13 בריכות טבעיות ויפהפיות שנשפכות זו אל זו. המים שלהן בצבע טורקיז עמוק, וסביבתן מכוסה צמחייה שופעת, בעיקר עצים ושרכים. הטיוול האולטימטיבי במקום הוא על ידי טיפוס ממפל למפל ושחייה בתוך מי הבריכות הקרירים. מומלץ בהחלט להיעזר במדריך מקומי, שגם משיגים שהולכים בנתיב הנכון וגם אפשר לתת לו את המצלמה והוא ידאג לתעד את המסלול המרהיב, כשהוא נמצא רוב הזמן מחוץ למים.

בתום שעות נעימות במפלים המשכנו בנסיעה לסביבה הקסומה ביותר שרק יכולנו לבקש – אל הלגונה הכחולה. לחדי העין שצפו בסרט הידוע "הלגונה הכחולה", בכיכובה של ברוק שילדס, שיצא בתחילת שנות ה-80 והיה לשובר קופות, המקום יהיה מוכר, שכן כאן הוא צולם. עד לצילום הסרט שמו של המקום היה "החור הכחול", אבל הפופולריות של הסרט גרמה לכך ששמו של החוף ישתנה עם הזמן. זוהי רצועת אוקיינוס מרהיבה בגווניה המשתנים בהתאם לתנאי התאורה והשמש – ירוק, כחול, טורקיז ואפרפר. מסביב ללגונה עצים רבים, שעליהם ניתן לטפס ומהם לקפוץ אל המים, וכן בריכה טבעית של מים מתוקים שמטפטים מהרי הסביבה. בלגונה אפשר לשכור קיאקים, או לצאת לשיט על גבי רפסודה או סירת מנוע, ולהגיע בתוך כמה דקות לאי קטן ששמו Monkey Island. שם אפשר לעצור, צלול (הצטיידו במשקפת ושנורקל), ופשוט ליהנות ולנוח. אל הלגונה

שטחי מחיה, עסקים, ואיך לא – כבוד. אין סיכון נראה לעין לתיירים, שכן הוויכוח הוא בין המקומיים.

בדבר אחד אין ספק: ביקור בג'מייקה בלי בוב מארלי הוא פספוס גדול מאוד. בעיר קינגסטון ניתן לבקר ב-Bob Marley Museum ולהבין לעומק את גודלה וחשיבותה של דמותו. מארלי הוא ללא עוררין המלך הלא רשמי של ג'מייקה ושל מוזיקת הרגאיי, הוא דמות מיתית ובינ-לאומית. מעבר ליצירותיו המוזיקליות, במהלך שנותיו הוא היה פעיל פוליטי שניסה לגשר על מתחים בין מנהיגים ולהשכין שלום, וכן במהומות פוליטיות שהתרחשו בג'מייקה במהלך שנות ה-70, וכן בכמה מדינות אפריקאיות. כמו כן, ברבים משיריו הזכרו עקרונות דת הראסטפאריי, שבעיני המאמינים בה נחשב מארלי ל"נצטה", משמע שליח ונביא של ממש, ויחד עם החיבור לרגאיי הוא הביא להפצת הדת ברחבי תבל. חייו של בוב מארלי היו קצרים ביותר. ב-11 במאי 1981 הוא נפטר ממחלת הסרטן בהיותו בן 36 בלבד, והותיר אחריו 12 ילדים מכמה נשים. למרות שנותיו הקצרות הוא חולל מהפכה מוזיקלית בעולם, כתב להיטי רגאיי אלמותיים, ומכר עשרות מיליוני אלבומים. המוזיאון שעל שמו היה למעשה ביתו בחלק משנותיו, שם גם כתב והקליט חלק משיריו ואלבומיו. הביקור במוזיאון נעשה רק תחת הדרכה. המבקרים נכנסים לאולפני ההקלטה של מארלי, לחדר המגורים שלו, ולחדר החזרות שבו נורו ריות לעברו של האייקון וגם פגעו בו בכוונה להורגו. כמובן שמוציגים במוזיאון פרטי לבוש של הזמר ושלל הפרסים שבהם זכה בחייו ולאחר מותו. בסוף הסיור ניתן לצפות בסרט קצר על אודות חייו ומותו של האגדה, ואף לרכוש במזנון מקומי את המזון שאהב לאכול וכן דיסקים ופריטי לבוש עם דיוקנו.

3

1. ילדים ג'מייקנים לאחר יום לימודים בבית הספר. הלימודים בג'מייקה הם חובה, ויש רצון מתמיד לשפר את רמת ההשכלה, מה שאולי בעתיד גם יגרום לצמצום האבטלה הגואה שם.
2. "כל טוב הארץ" בנוסח ג'מייקה. לאן שלא פונים בג'מייקה תמיד מוצאים פירות. בשווקים, בחנויות ובצידי הכבישים תראו רוכלים עם שלל סחורה טרייה וטעימה. זה גם המקום לטעום פירות שרובנו לא שמענו עליהם ולא ראינו כמותם מעולם.
3. וין ותבל רוחצים במפלי ריץ'. אלה 13 בריכות טבעיות עם מים צוננים בגוון טורקיז, הנשפכות זו אל זו.

1

מקומות ושירותים שניהננו מהם:

- המוזיאון בעיר מונטגו ביי: www.montegobayculturalcentre.org
- כפר הראסטפאריי, Rasta Village Indigenous Rastafarai: www.rastavillage.com
- טיול בנהר התנינים Black River Safari: טלפון: +1-876-965-2513
- מוזיאון בוב מארלי: www.bobmarleymuseum.com
- מפלי ריץ': reachfalls@udcja.com
- וכן בטלפון: +1-876-9936606/6683
- טיולי רפסודות, קיאקים או סירת מנוע בלגונה הכחולה (שם המפעיל בוקסר): +1-876-383-1300
- Mystic Mountain, Ocho Rios: www.rainforestadventure.com
- YAMMAN Adventure park: www.yaamanadventure.com
- בית חב"ד במונטגו ביי בהובלת הרב יעקב רסקין ורעייתו הרבנית מושקה: +1-876-452-3223
- וכן info@chabadofjamaica.com
- חברה מקומית ששכרנו ממנה את הרכב - Smart: info@smart-car-rental.com
- לינה בוויולה ב-Goblin Hill At San San: www.goblinhillvillas.com
- בית המלון Deja Resort ביי (הכול כלול נוסח ג'מייקה): www.dejaresort.com
- בית המלון Altamont Court בקינגסטון: www.altamontcourt.com

2

כדאי לדעת:

- מומלץ לבוא עם דולרים אמריקאיים שאהובים כאן במיוחד, ולא דווקא להמיר לדולר ג'מייקני.
- ג'מייקה היא לא יעד זול במיוחד, שכן לכל אטרקציה תיירותית יש מחיר אחר לתיירים ולמקומיים.
- השכרת רכב: אם מתכוונים לטייל ולעשות טיול היקפי קשה מאוד לעשות זאת בתחבורה ציבורית ומומלץ מאוד לשכור רכב.
- הנהיגה בג'מייקה היא בצד שמאל של הכביש, כמו באנגליה, אבל בתוך כמה דקות מתרגלים. הנהגים המקומיים לרוב נוהגים באופן מסודר, אך הכבישים בחלקם משובשים ודורשים נסיעה איטית ומחושבת.
- בג'מייקה לא שותים מים מהברז.
- מומלץ להוריד לנייד אפליקציית ניווט off line של ג'מייקה. רשת האינטרנט לעיתים איננה זמינה והאפליקציה מאפשרת להתמצא בדרכים בכל מצב.
- כדאי להביא נעליים מתאימות להליכה במים, וכמובן משקפת ושנורקל.
- זרקו מטרייה לתיק, לעיתים הגשם יורד כאן בלי התראה.
- מומלץ לנסות לאכול בטיול פאטי (בשרי או צמחוני), "פסטיבל", ולאוכלי העופות ג'רק צ'יקן, וכמובן הרבה הרבה פירות מדהימים.

הכחולה נמשכנו כממוגנטים. חזרנו לשם כמה פעמים, נפעמים בכל פעם מחדש ומנסים להשיג עוד כמה רגעים בקרבת היופי הטבעי הזה.

החלטנו ללון בסביבה במקום שקריו Villas at San San Goblin Hill, כחמש דקות נסיעה מהלגונה הכחולה. זהו אתר רחב ידיים על צלע הר, שמשקיף לכיוון האוקיינוס ובו כמה עשרות וילות. מעבר לכל האפשרויות הנעימות שבו (בריכה, קטיף פירות מקומיים מהעצים, טניס ועוד), האורחים ישנים בוילה משלהם, ובשעות היום חוברת אליהם גברת מקומית, מעין "מאמה" נחמדת, שלמעשה מטפלת בבית אך גם מאפשרת הצצה של ממש אל תרבות החיים הג'מייקנית באופן נעים ומכבד. שמה של הגברת שהייתה אחראית עלינו הוא מריה, אישה בשנות ה-50 לחייה, המתגוררת בעיר הסמוכה פורטלנד (Portland). באחד הימים היא ביקשה לקחת אותנו אל השוק של עירה, מרחק 20 דקות נסיעה, ושם הסבירה לנו על מזון ג'מייקני תוך שרכשה מוצרים כאלה ואחרים. כששבנו הביתה היא בישרה ארוחה ג'מייקנית בלתי נשכחת, ואנחנו כמובן תיעדנו את המתכונים כדי לשלל הפחות נוכל לנסות ולשחזר את המטעמים המיוחדים.

אטרקציות נוסח ג'מייקה

בתום כמה ימים מהנים בסביבת הלגונה הכחולה המשכנו אל היעד האחרון בטיולנו, אל העיר אוצ'ו ריוס (Ocho Rios) שבה אטרקציות שונות ומשונות, אך בהחלט לא זולות. תחילה ביקרנו ב-Mystic Mountain. האתר ממוקם ביער, על צלע הר. אל הפסגה עולים בסוג של מעלית סקי במשך כ-20 דקות, בינות לצמחייה עבותה, כשנוף

האוקיינוס מתגלה מעת לעת ברקע. ברום ההר ניתן לעשות טיול על גבי מזחלות (Bobsled tour), טיול אקסטרים מהיר שמעורר את האדרנלין, וכן טיול אומגה בין עצי היער.

1. שתיים מהאטרקציות המרכזיות בעיר אוצ'ו ריוס: Yaaman, שבה ניתן ליהנות מחוויה אקסטרימית של נהיגת באגי באזור בוצי בתוך יער, וכן טיול ב"מעלון סקי" על צלע הר באתר Mystic Mountain. (צילום רכבי הבאגי באדיבות YAAMAN. צילום: Devon Morris)

1

3

מקום חווייתי נוסף באוצ'ו ריוס הוא אתר תיירותי שנקרא Yaaman Adventure Park. אם אתם תוהים, המילה יא-מאן היא המילה המובילה כל טיול בג'מייקה. כשג'מייקני מרוצה ממשו או כשהוא רוצה לציין שהבין את מה שנאמר לו הוא מייד יגיד יא-מאן. לאחר כמה ימים, כמעט כל מי שמבקר בג'מייקה יידבק במונח המשעשע. בכל אופן, פארק ההרפתקאות Yaaman נועד ליום חווייתי מלא בעיר אוצ'ו ריוס. באתר רחב הידיים, המצוי בתוך יער, כמה תחנות אטרקטיביות כמו רכיבה על באגי בתוך היער (בואו עם בגדים מתאימים כי מתלכלכים לחלוטין בבוקר, אבל שווה כל רגע), לימוד הכנת מזון ג'מייקני עם שף, ורכיבה על סגווי.

בעיר אוצ'ו ריוס ניתן גם לצאת לצלילה באוקיינוס הפתוח, לבקר ב-Dolphin Cove, שם אפשר לצלול עם דולפינים וליהנות מאטרקציות מקומיות נוספות (לא ביקרנו שם), וכן לחוות חוויות ג'מייקניות כאלה ואחרות.

העיר הזאת היא ללא ספק מקום מצוין לסיים בו טיול עמוס חוויות. ג'מייקה הייתה לנו מצוינת. יא-מאן! □

2. אומן הבונה תופים בכפר הראסטפאריין הסמוך למונטגו ביי, Rastafarai Indigenous Village Rasta, במפגש של אחווה ורעות עם וין ותבל. תנועת חיבור האצבעות יוצרת למעשה את השילוש הקדוש נוסח אנשי הראסטפאריין (התנועה נעשתה בעבר על ידי האב הרוחני של מאמיני הראסטפאריין, הוא היילה סלאסי).
3. משפחת גלפרין בסבך שורשים, לאחר ירידה מהסירה באמצע הבלאק ריבר. לתנינים וגם למשפחה שלום.

הכותב: omrigalperin@gmail.com